

# אֵם בְּיִשְׂרָאֵל

מעלת האישה בישראל  
אל מול הזלזול בדמות הנשית  
בתרבות הכללית

על פי שיעורים מאת הרב יוסף קלנר

# אם בישראל

על פי שיעורים מאת הרב יוסף קלנר

שכתבו: שילה מרום ואריאל פרחי  
עריכה: הרב משה דיין-ג, הרב גלעד פורת ואהרון משה שיין  
הגהה לשונית: אופיר שוקרון וירדן קורן  
עיצוב ועימוד: [studiotoledano.com](http://studiotoledano.com)  
את השיעורים שמתוכם נערכו הדברים ניתן לשימוע באתר מכון מאיר

יוצא לאור ע"י מכון **בואי הרוח**  
חברות נוספות של המכון: 'אג'ודה צבאית' - הרב יגאל לוינשטיין.

**לתגובות, לקבלת החוברת,  
לתרומות להפצתה ולהקדשות בחוברות הבאות:**  
[Boiharuach1@gmail.com](mailto:Boiharuach1@gmail.com) | 055-6884537

**בואי הרוח**

# הקדמה

תורת ישראל מחדשת שישנה לכל אדם מישראל חובה ייחודית כלפי אשתו  
”שִׁיְהִיָּה אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וְאוֹהֶבָה כְּגּוּפוֹ” (רמב”ם).

בנוסף, ביטוי היחס בין איש לאישה, בתורה, הוא:

”אִשֶּׁת חַיִּל – עֲטָרַת בְּעֵלָה” (משלי יב, ד).

האישה היא הכתר של בעלה, מושא ההערצה אליו הוא נושא את עיניו.

הבית הישראלי מכונה בשם 'מקדש' -

”מֵה טָבוּ אֶהְלִיךָ יַעֲקֹב מִשְׁפַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל” (במדבר כד, ה).

האוהלים של יעקב הינם 'משכנות' - בתי מקדש, כאשר האישה היא הכהן  
הגדול של מקדש זה.

לעומת זאת, הגישה האנושית הכללית, תופסת את הבית כמקום בו אדם  
צובר כוחות כדי לצאת החוצה. הבית הוא המקום לנוח, לאכול, וכדומה, אך  
אין לבית ערך עצמי. הערך והתוכן של החיים נמצאים בעולם שבחוץ, שם  
מתרחשת הפעילות הכלכלית, הדיפלומטית, הצבאית וכדומה.

לכל חברה 'סולם הערכים' שלה, הקובע אלו ערכים חשובים בחיים, אלו  
חשובים פחות, ואלו אינם חשובים כלל. אם כן, עלינו לברר ממקורותינו  
מדוע דמותה של האישה בישראל ראויה להערכה רבה כל כך, וכן לברר מהי  
הדמות הנשית האידיאלית שאנו מציבים לנגד עינינו, כדמות נערצת אליה  
אנו שואפים לחנך את בנותינו.

ובמילים פשוטות - מה עניינה, תפקידה ומקומה של האישה על פי התורה.

## א. העוולה שבתרבות הכללית ביחס לאישה

שהופך את האדם למרשים בחברה: כסף, יחצנות, אסרטיביות, שתלטנות, לוחמנות, ידענות ורייטינג, תואר־אקדמי ופוליטיות, וכדומה. רק כך תוכל לזכות בכבודה הראוי לה.

לשם כך סרים המחסומים מכל התחומים הגבריים שעד כה הודרו מהם הנשים, והאישה נקראת להוכיח שהיא מסוגלת למלא בהצלחה את התפקידים הללו, כיוון ששם, ורק שם, על פי רוח התרבות העכשווית, תמצא את כבודה האבוד. תהליך זה מעצים ומקבע את הזלזול המוחלט בנשיות האמתית.

מהנחשלות התרבותית הזו אנחנו חייבים להשתחרר.

על פי חזון העצמות היבשות של יחזקאל, בתחיית ישראל בארצו מוכרח להגיע השלב של תחיית הרוח, תחיית התרבות - "ונתתי רוחי בכם וחייתם" (יחזקאל לז, יד). מכוח תביעה זו, עלינו לקום למלוא שיעור קומתנו הרוחנית והתרבותית, ואחד מן הערכים היסודיים ביותר שעלינו לשקם למען תחייה זו, הוא ערכה האמתית האותנטי של הנשיות - להרים על נס את דמותה העליונה של האם בישראל. הערך האמתית והגדול הזה של תרבותנו הישראלית-המקורית, עתיד שיתפשט על כל העולם וירם אליו את האנושות כולה. כדי לעמוד על זהותנו התרבותית האמתית, כדי להבין את ערכינו הרוחניים, כנראה נזדקק לעוד כמה עשרות שנים, כך נקווה. ואם נזדקק לעוד מאות שנים, נעמוד גם במשימה זו. 'עם הנצח לא מפחד מדרך ארוכה'.

התרבות האנושית, לאורך כל הדורות ועד ימינו, הטמיעה זלזול מהותי באישה, הנותן את רישומו גם ביחסן של הנשים לעצמן. תפקידה העיקרי של האישה, על-פי התרבות הכללית, הוא סיפוק צרכיו המיניים של הגבר, ובהתאם לכך ערכה, היה ועודנו - אובייקט מיני.

כל מי שרואה את המרחב-הציבורי בכל מקום בעולם, יודע שאף אלו שמוגדרים כ'נאורים' ו'מתקדמים', מקדמים מכירות של מוצרים ושירותים על-ידי מודעות ענק של נשים המוכרות את גופן לזנות עיניו של האדם ברחוב. כהמון, גם אנשי הרוח אינם חשים כלל בזלזול שדבר זה מביע ביחס לתפקידה ומהותה של האישה, כיוון שמקובל על הכל כמובן מאליו שזהו ערכה.

אמנם, בעת החדשה מתחוללות מהפכות תרבותיות וערכיות באנושות כולה, בעקבותיהן החלה האנושות, לחוש את זוועת העוולה שביחס זה לנשים.

על כן, מזה למעלה ממאה שנים, וביחוד בעשרות השנים האחרונות, מנסה התרבות לתקן את עוולת הדורות הקודמים ביחס לנשים, אך כה רחוק הוא ערך הנשיות האמתית מנפשה של החברה הכללית, עד שגם בניסיון לתקן את היחס הזה, מתוך כוונה טובה - מוביל העיוות הבסיסי המוטבע בחברה, להשפלת דמותה. כלומר, הזלזול באישה נותר בעינו, אך לבש צורה חדשה: 'זלזול בנשיות'. קרואה האישה לפתח את הצדדים הגבריים שבאישיותה ולעמוד בקריטריונים המבטאים כבוד בעיני העולם המערבי, לסגל לעצמה את מה

## ב. איש ואישה - אחדות ושונות

תכונות גבריות וישנן תכונות נשיות. צלם האלוקים שבאדם הוא אחד, ומתגלה בשני צדדים שונים, באיש ובאישה.

ישנם יתרונות לאיש וישנם יתרונות לאישה. לדוגמה, היה נוהג הרב צבי יהודה קוק צ"ל להצביע על התיאור המסופר בבריאת האדם: תהליך בריאתו של האיש מורכב מצבירת 'עפר מן האדמה', ולאחר מכן נפחת נשמת-חיים בעפר זה. כלומר, החומר היסודי שממנו מורכב האיש הוא העפר, ועל גבי זה באה נשמת החיים האלוהית וחותרמת אותו בחותמה האלוהית. שונה ועליון מזה הוא תהליך יצירת האישה. החומר היסודי ממנו היא מורכבת איננו עפר, חומרי, 'מן האדמה', אלא אחת מצלעותיו של האיש, לאחר שכבר נופחה בו נשמת חיים אלוהית (בראשית ב, כא). תיאור זה מלמדנו שמראשית בריאתה, באופן טבעי ויסודי, האישה אלוהית יותר מהאיש.

בסופו של סיפור בריאת האדם מתארת התורה: "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם... וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם" (בראשית ה, ב). רק מציאות של זכר ונקבה, יחדיו - יוצרת מציאות שלמה של צלם אלוקים - של 'אדם'.

כשם שלא יתכן דיון בו תיערך השוואה בין המוח והלב - מי חשוב ממי, ומי נחוץ ממי, כך אין להעלות על הדעת לערוך השוואה שכזו בין האיש והאישה. נקודת המוצא הבסיסית והישרה לנושא זה היא האחדות השלימה של ה'אדם'. הנחת היסוד היא שהאיש והאישה הם פנים שונים של עניין אחד, כפי שהמוח והלב הינם איברים שונים, המרכיבים מציאות אחת, גוף אחד.

עם זאת, ברור, כי איש איננו אישה ואישה איננה איש. השונות הפיזיולוגית מעידה על שונותם הפסיכולוגית והרוחנית. ישנו אופי גברי וישנו אופי נשי, ישנן

## ג. בינה יתרה

חוש זה בא לידי ביטוי בקביעת חז"ל "שהאישה מכרת באורחין יותר מן האיש" (ברכות י, ב). אישה יכולה לומר לבעלה: 'לא מוצא חן בעיני האורח שהבאת, הוא תמיד דופק על השולחן כשהוא מדבר!' צפוי שתגובת הבעל תהיה: 'בגלל זה לפסול בן אדם?', אך - היא צודקת. גם אם היא לא תמיד תדע להסביר את סיבת

יתרה מזאת, חז"ל דורשים את הפסוק: "וַיִּבֶן ד' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע" - מלמד שנתן הקב"ה בינה יתרה באישה יותר מבאיש" (נדה מה, ב). הבינה היתרה שניתנה לאישה, היא האינטליגנציה הנשית המיוחדת, השונה מהאינטליגנציה הגברית. חוש נשי, שבכוחו לתפוס מציאות שלמה בבת-אחת, באינטואיציה, בטביעת עין.

כשרון גדול לממש את הפוטנציאל הרוחני שלהן, דהיינו את הצדדים השכליים-אינטלקטואליים ואת הצדדים המוסריים-מצפוניים של האדם.

תחושתיה בצורה מדויקת. באינטואיציה, היא קולטת את אישיות האורח, מה שאין העין הגברית מוכשרת כל-כך להבחין בו. על כן לנשים, יותר מאשר לגברים, יש

## ד. חנוך לנערה על פי דרכה

"הלעיטהו תורה כשור שאתה מלעיטו ואובסו מאכל". שייך לדבר אתו בסגנון של: 'בוא הנה, שיחקת מספיק, עכשיו תשנן משניות'. יתכן ותגובתו תהיה: 'לא רוצה', וההתמודדות תהיה: 'אם תשנן אתן לך שוקולד'. דרבן אותו, אלץ אותו, לחץ עליו - וזה ישפיע עליו בצורה טובה. אל תחשוש לתבוע ממנו, כיוון שהאישיות הגברית בנויה באופן כזה שאם יתבעו ממנה להגיע לתוצאות, הדבר יוציא ממנה את האיכויות שטמונות בה. האטמוספירה האמביציזית, האתגרית, מוציאה איכויות מגברים.

לעומת זאת, האינטליגנציה הנשית יוצאת אל הפועל בצורה הפוכה. במידה ויופעל עליה סגנון חינוך גברי, הדבר יפגע בה ובאישיותה - היא תדוכא. אם-כן, כיצד יש לפתח את האישיות הנשית? - בלי לחץ! לא של ההורים, לא של המורים ולא של אף גורם אחר במערכת החינוכית. הסביבה החינוכית צריכה להיות מקום שהנפש הנשית העדינה נמשכת אליה מכוח רצון אוטונומי, מדחף עצמי שלה עצמה, לא בגלל שהיא צריכה לעמוד בנורמות ודרישות חיצוניות כאלה ואחרות. עלינו ליצור אטמוספירה שלמה

לאור השוויון העקרוני בין האיש והאישה, תובעת הדרכת התורה ממערכת החינוך: "הַנְּךָ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכֶךָ" (משלי כב, ו), לפתח את האופי הנשי על פי דרכו הייחודית, ולא על פי דרכו של הגבר, כיוון שכל אופי צריך את הפיתוח והחינוך המיוחדים לו.

כמובן שלשם כך יש להבחין קודם כל במבנה האישיותי השונה של הנשים לעומת זה של הגברים. מערכת החינוך וכל המסגרות הרלוונטיות, צריכות לשים לב לנתונים בסיסיים אלו, ולהתבסס עליהם כאשר בונים מערכות חינוכיות המתאמות לנפש האישה, לאופי הנשי, לסגנון ולייעוד הייחודי לה.

ככלל, אופי החינוך של הבנים צריך להיות תובעני, באטמוספירה שתאלץ את החניך לעמול, להתמודד, להילחם כנגד טבעו, כנגד דחפיו, חשקיו וסברותיו, ובכך יצאו אל הפועל המנטליות המוסרית והכישרון האינטליגנטי הגברי. הנפש הגברית צריכה להתרגל לעמוד בזמנים, לעמוד במבחנים - כך יוצאת הנפש הגברית אל הפועל.

על-כן, בחינוך הילדים, הבנים, הדרכת התורה היא שילד בן חמש "סְפִי לִיהַ כְּתוּרָא" (כתובת ג, א), ומסביר רש"י,

**תשובה:** ודאי שיש בכך סכנה. כולם יודעים שכשאין סדר בחיים, כאשר הבת קמה בשתיים בצהריים והולכת לישון בארבע בבוקר, זה לא טוב; אך האם כולם מודעים לסכנה שבלחץ, שבתביעה של הספקים ומבחנים? שבתביעה להיות רצינית ולעמוד ברף של סוף הסמסטר? על הסכנה הזו אף אחד לא מדבר, ועל זה אני בא להתריע. האם בכך הושלמה כל המערכה החינוכית? - לא התיימרתי לומר זאת. החיים מורכבים, וצריך לשים לב לכל האספקטים שקיימים בהם. אני בא להצביע על אספקט משמעותי מאוד שנזנח לחלוטין.

כזו, שבתוכה תחיה ותקלוט את הדברים הטובים, הרוחניים, המוסריים והעדינים, שנפשה העדינה של האישה מסוגלת לקלוט אותם ברגישותה יותר מהאיש. כך מתפתחת אישיות רגישה, נשית, אינטואיטיבית ורגועה, טבעית ועדינה, שבה תום, רוח ושקט נפשי. כך לא תטושטש צורת האישה הנשית הטבעית.

קרואים אנו לייצר אטמוספירה חינוכית המתאימה לנפשן ורוחן של הבנות, ואז תצא האינטליגנציה הנשית לפועל בצורה בריאה ומלאה.

**שאלה:** האם אין סכנה בכך שבת נמצאת באווירה המאפשרת לה לעשות רק מה שמתחשק לה?

## ה. האיש והאישה בבניין הרוח

נקודת המוצא שלנו הינה השוויון בין האיש והאישה, "השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה" (קידושין לה, א), אך כתוצאה מהמבנה האישיותי השונה בין נשים לגברים, גם תפקידם בלימוד התורה ואופי הלימוד אמור להיות שונה.

זהו תפקידן של המדרשות והאולפנות לבנות - המסגרת החינוכית השמה למטרה את פיתוח האישיות של המתחנכות, כפי טבען, להכשיר אותן להיות 'אם בישראל'. לפתח את הייחודיות הנשית, את המאפיינים המיוחדים של האינטליגנציה הנשית - טבעיות-עין, אינטואיטיביות ורגישות. כישרונות אלה דורשים פיתוח, בדיוק כמו אלו של ילד שיש לו נטייה טבעית למוזיקה או למתמטיקה הזקוק

כפי שצלם אלוקים מחייב גם את מציאות האיש וגם את מציאות האישה, גם בניין הרוח והתורה יוצא אל הפועל רק על ידי איש ואישה יחדיו.

תפקידה הרוחני והתורני של האישה מקביל לזה של האיש. אם לא תלמד האישה תורה, כיצד תוכל לתפקד כאישה ואם בישראל? עליה ללמוד חומש ותנ"ך בדיוק כמו האיש. היא צריכה לדעת הלכה, במה שנוגע לחיים היומיומיים, בדיוק כמו האיש - הלכות שבת, לשון הרע, ברכות וכדומה. גם לימודים הנוגעים לעולמה הרגשי ולתיקון המידות עליה ללמוד. בנוסף, חייבת האישה לעסוק גם בבניית עולמה הרוחני והשכלי - בלימודי האמונה.

לפיתוחם המעשי.

ישנן מדרשות בהן תובעים מהבנות להיות רציניות - נוכחות מלאה, הגעה בזמן לכל שיעור, ריכוז מלא בשיעור. בזאת עלולה להיווצר אטמוספירה לא בריאה שאינה מתאימה לנפש הבנות. הטבע הנשי דורש שלא ללחוץ אותו. נכון שנוצרת אווירה לא רצינית במדרשה, אוירה של תחנת רכבת. נכון שזה לא מכבד את הרבנים שהכיתה חצי ריקה, כיוון שהבנות עדיין לא

התעוררו. הרצון שלא להגיע למצב כזה נובע מכוונות לשם שמיים. אבל לא זו האטמוספירה הרצויה שבה ראוי לפתח את האישיות הנשית. זו אטמוספירה תובענית, לוחצת, למען לימוד תורה. אם רצוננו שהבת תתפתח בתורה, יש ליצור לה אטמוספירה מתאימה, בה היא תלמד תורה בצורה ובאווירה שהיא רוצה, מתי שהיא רוצה, ממי שהיא רוצה וברוח שהיא רוצה.

## ו. הייחודיות הנשית

נוסח ברכה מיוחד תוקן דווקא לאישה, המברכת בכל בוקר "ברוך שעשני פרוצונו". התוכן המביע את השייכות המיוחדת שלה אל רצון ד' הינו ייחודי לאישה. ברכה זו מראה שישנו מאפיין מיוחד במבנה הנפשי של האישה שבולט הרבה פחות בזה של האיש - האישה אלוקית יותר. גבר מושתת על רצון עצמו יותר מאשר על רצון ד', לכן עליו לעבד את אישיותו בעמל רב וכתישה אישית, שכלית ומוסרית, כדי לקרב אותה לרצון ד'.

מלחמתה של תורה, ולכן היא תובעת את העמל התורני והמאמץ הלימודי. מתוך שנים של לימוד תורה, על-ידי עמל שכלי ומוסרי עצום, נבנית אישיותו הפנימית, העוצמתית והחיה של האישה.

**לעומת זאת, הכישרון האישי הנשי הינו היכולת האינטואיטיבית הייחודית הקיימת באישה. יש לאישה את הכישרון לחוש תדרים נפשיים-פנימיים, ומתוך בינת הלב שלה, התחושה, ההרגשה והרגישות שקיימות בה - להגיע אל הידיעות האמוניות. הממד הנשי קולט את הרוח והכיוון של הדברים באופן ישיר, וחי אותם.**

על-כן אין האישה זקוקה ללמדנות ולעמלנות הגברית, מכיוון שהספונטניות הנשית נמשכת באופן טבעי לדברים העדינים, האציליים, הרוחניים והמוסריים; ובאינטואיציה הנשית היא מסוגלת להתרשם, להזדהות ולספוג אותם

מטרת הלימוד העמלני והפרטני של האישה, הינה להטמיע את ידיעות התורה ורוחה הכוללת בחייו, כדי שהלימוד לא יישאר כאינפורמציה חיצונית בלבד, אלא אט אט יחלחל ויכנס לתוך הלב פנימה. זו הרי מגמת הלימוד - שהתורה תתגלה כמוסר טבעי באדם. על-כן צורת הלימוד הגברית היא כזו שמתנגחת ונלחמת את



מעצמה לכך - למעשה הוא מדרדר אותה למדרגה שהיא למטה ממדרגתה, ובכך פוגם הוא בכישרונה המיוחד.

לאור זאת, משימת בניין הרוח והתורה השיטתי והמפורט של עם ישראל, מוטלת בראש ובראשונה על הגברים, על-ידי הלימוד בסגנון הגברי המתקיים בישיבות בישראל.

אצל הגברים. למשל, ברוב גני-הילדים ישנן גנות ולא גננים, כיוון שזהו תפקיד שמתאים יותר למבנה הנפשי הנשי.

על-פי רוב, לא נמצא נשים בפסגות הגבוהות של עולם הרוח. לכל אורך ההיסטוריה היו אמנם נשים שהגיעו לפסגות הגבוהות של הרוח בעם ישראל: דבורה, מרים, אביגיל ועוד. אך מאז ומעולם הן היו יוצאות מן הכלל שאינן מעידות על הכלל - הסטטיסטיקה מעידה על כך, ואין זה מקרי. את כתבי הנסתר בעם ישראל לא חיברו נשים - רשב"י, האריז"ל, הרמח"ל, הרב קוק ועוד, היו גברים. בתו של בעל-התניא עסקה אמנם בנסתר, אבל גם זו מציאות ייחודית.

מאותה סיבה בדיוק אין זה מקרי שגם כיום, נשים, על-פי רוב, לא מגיעות לפסגות הגבוהות של עולם המדע. עם כל הפתיחות התרבותית, וההעדפה המתקנת שקיימת כיום לנשים, לא מצאנו אותן חולקות פרסי נובל באופן שווה עם גברים.

במהירות גדולה יותר מהגברים. ומעבר למילים ולהסברות, היא מתחברת אליהם ישירות בהזדהות נפשית.

זאת הסיבה שהדריכו אותנו חז"ל: "כל המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות" (סוטה כא, ב). 'תפל' הינו דבר חסר גרוע. כאשר האב לוחץ על בתו ללמוד, גם כאשר אין לה התעוררות פנימית

## ז. מעלת הצד הנשי

אין כוונתנו לומר שהכירון האינטואיטיבי הוא נחלת הנשים בלבד, ואילו בנפש הגבר הצדדים הללו אינם קיימים כלל. גם אין כוונתנו לטעון שהצדדים האינטלקטואליים של הלמדנות האנליטית הינם נחלת הגברים בלבד, ואילו נפש האישה מנותקת מהם לחלוטין. בשני מרכיבי האדם, באיש ובאישה, קיימות התכונות והנטיות כולן. ההבדל המהותי הוא היכן נמצא מרכז הכובד של האישה, ובזה יש שוני מהותי בין המינים.

לזה כיוונו חז"ל בדבריהם: "נשים דעתן קלה עליהן" (שבת לג, ב). עיקר משמעות אמירה זו היא, שמרכז הכובד האישיותי של האישה נשען על הרגש ולא על הדעת, בעוד שמרכז הכובד האישיותי של הגבר אמור להתבסס על הדעת, ואילו הרגש מופיע אצלו ברמה 'קלה' בלבד.

לכן אין מקריות בכך שסטטיסטיית, על-פי רוב, נפגוש את היכולות הנשיות אצל הנשים, ואת היכולות הגבריות,

## ח. קדושת החיים הישראליים

תורת ישראל, איננה תופסת כך את החיים. החיים, הם חיי 'נצח ישראל שלא ישקר'. תפקידה הגדול והראשי של האישה הוא להביא נשמות לעולם ולגדל אותן ברוך וחום של אם. לחנך אותן על-ידי 'תורת-אִם-עבריה' לאהבת תורה ואהבת ישראל, ומתוך כך לאהבת האדם והעולם. כך היא לוקחת חלק בתנועת החיים האידיאלית והמופלאה שעם ישראל לאורך דורותיו הולך ומחולל - תנועת קידוש שם ד' הגדול בעולמו. זהו התפקיד העליון ביותר שהאישה, ורק והאישה, יכולה למלא. רק בדרך זו תורה התרבות הישראלית לאנושות כולה, מהי "קדושת החיים" באמת.

הבאת חיים של תינוק אחד לעולם, וחינוכו בחום, עדינות ושקט, ובכך לבנות בו תשתית נפשית של אמון בחיים, בטוב, באלוקים - נערכת יותר מעשרה פרסי נובל. "אל תטוש תורת אמך" - הָאִם באהבת התורה שלה היא זו שאמורה להטמיע את התורה ואהבתה בנפשו של בנה.

התרבות ה'נאורה והמתקדמת' רואה את המטרה העליונה בחיים - ב'לעשות חיים'. ו'חלום החיים' האלה נע בין המסעדות הטובות והבחורות הזולות, בבילוי כפי יכולתך עד יום מותך. אכן - אם אלו ה'חיים', באמת אין טעם לחיים. בתרבות שכזו, מושג 'קדושת החיים' הוא מושג זל וריק מתוכן.

## ט. 'אם בישראל'

עם כישורים כאלה ויש לה נטייה לכך. אך כאשר אנו באים לעסוק בבירור הזהות התרבותית הלאומית שלנו, עלינו לנהוג באחריות גדולה, ולכן אל לנו לעסוק ביוצאות מן הכלל ולהתמקד בדמותה של אישה פלונית זו או אחרת. אמנם גם הן קיימות בתודעתנו, ואף ניתן את המענה המתאים עבור כל אחת ואחת, ובודאי שלא נבזה אותן. אך יחד עם זאת בל נשכח שעיקר ענייננו הוא לברר

מעולם לא נחסמה דרכה של האישה ביהדות. כבר בראשית ימי ההיסטוריה הישראלית, רוכזו התפקידים: ראשי ממשלה, שר-הביטחון, נביא ושופט, בידיה של דבורה הנביאה. אם ישנם לבחורה כישרונות 'גבריים', וזוהי נטייתה - התורה לא תדכא זאת. בהביאה לידי ביטוי כישרונות אלה, היא לא תחוש שהיא 'פחות' ממישהי אחרת. אין להעלות על הדעת לחסום נערה שנולדה

אין להבין מדברינו שאוניברסיטאות מיועדות לגברים בלבד. אם ישנן נשים החפצות בכך, וישנן כאלה באחוזים ניכרים, עליהן לפתח את כישרונותיהן שם. ישנם שם מקצועות מאוד נינוחים ורגועים, שבהחלט מתאימים לנשים. וגם אם ישנה אישה המוכשרת ונמשכת ומתעניינת דווקא ב'מקצועות גבריים' - זה לגיטימי ותקין. היא דומה בזאת לדבורה ולשאר הנשים הגדולות בישראל שתמיד היו בעמנו. כל מחאתנו מכוונת כנגד 'שטיפת המוח' הכבדה, שבגללה אחוזי הנשים הפונות דווקא לצדדים האלה גדלים באופן לא טבעי ולא סביר. שטיפת מוח שמושכת לכיוונים אלה גם את אלה שאין להן משיכה מיוחדת לכך, אלא רק בגלל האווירה התרבותית הכללית, שעל ה'נגעים' שלה הצבענו לעיל בפרק א.

וללבן את יסודה ותכונתה של הדמות הנשית הישראלית, לשים לב לנטייתיה הייחודיות, לכישרונותיה ולתפקידה הקריטי בבניין האדם, המשפחה, החברה והאומה.

דבורה, אכן הגיעה לפסגות היותר עליונות במושגי העולם הגברי, והיא מימשה אותן, עם היותה אישה. דבורה סחפה את העם לפסגות רוחניות וגשמיות, ששאר השופטים לא הצליחו להביא אותו אליהן - 'ותשקוט הארץ ארבעים שנה'. ועם כל זאת, בשירת ניצחונה, "וַתָּשֶׁר דְּבֹרָה...", בבואה להגדיר את מהות עצמיותה, היא אומרת "עַד שִׁקְמָתִי דְּבֹרָה שִׁקְמָתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל" (שופטים ה, ז). בזאת גאוותי - על היותי 'אם בישראל'.

## י. היוניות האישה במשימתנו הלאומית

דמותה של האישה, ותפקידה, בכללות האומה, הוא להיות כח נפשי מאזן למתח שיוצרת הנפשיות הגברית, המתאמצת להתנהל על פי רעיונות רוחניים גדולים, או עוסקת בכבוש מערכות של פוליטיקה, מדע וחברה, או בשקדנות בתורה. גם כאשר המתח נובע משאיפות תורניות אציליות ומאמץ אידיאליסטי, הוא פוגע בנועם החיים הפשוטים, הבריאים והטבעיים. על-פי הרב קוק, את החיסרון הזה אמורה האישה למלא (עין איה שבת א פרק ב, סעיף רנה). רק באמצעות שילוב הכוחות, הגברי והנשי, תצמח

העולה מדברינו עד עתה, שאין כל עניין למנוע נשים מלימוד תורה, מדע, או כל פיתוח רוחני או מקצועי כלשהו. יש לעודד אותן לפתח את אישיותן הנשית על פי דרכן ונפשן, בכל הצדדים שתבחרנה בהם.

יחד עם זאת, יש להדגיש ולהתריע על הליכת הבנות שבי אחר התרבות המערבית, המתנשאת ומביעה רוח מזלזלת בתפקיד ה'אם בישראל', בדמותה הנשית העדינה, השקטה, התמה, הטהורה, הרכה והישרה.

הגברים זקוקים ליסוד הנשי שישרה רוגע בעצם תום מציאותו. ההתנכרות לתכונה הנשית מהווה בגידה במשימה העליונה בקודש, שכל החיים הישראליים לכל אורך דורות האומה היו מגויסים אליה, ושלמענה מסר עם ישראל את נפשו לכל אורך דורותיו. אם יחסר במציאות הממד הנשי, אם לא תפתח התכונה הזאת - משימתנו לא תתמלא.

על כן, מוכרחים אנו לפתח את האיכות הנשית, וברור שדבר זה לא יעשה על ידי העצמת הצדדים הגבריים שבאישיותה.

החברה האידיאלית הרצויה, שבבנייתה אנו עסוקים.

ההתעלמות וההתכחשות לתפקידה האמתי והעיקרי של האישה, המובילות להזנחתו וניוונו של אופי נשי זה, מזיקות מאוד. השפעת הנזק אינה רק כלפי נפש הנערה והאישה ונפש ילדיה, החסרים מתוך כך חום ורוך-אם, עדינות וסבלנות, מסירות וחריצות, העוספת אותם בדאגת-אם תמידית; היא מזיקה גם לנפש הגברים, שלחץ האחרייות, הכלכלית, הפוליטית, החברתית, וכל שאר האתגרים של חיי החברה הסוערת, הוא מנת יומם.

## יא. שיבוש סולם הערכים ונזקיו

לשטיפת המוח המסיתה אותו לאבד את כישורו הייחודי, ומפתה ותובעת ממנו לפתח צד שאינו טבעי לו.

כך נוצרות בחורות מתוסכלות ונשים מבולבלות, וטשטוש הזהות המינית והבלבול בנושא מועצם מאוד. אין פלא שבחברה המתנהלת בצורה כזו, אחוזי הדיכאון והחרדה מטפסים, תעסוקת הפסיכולוגים והפסיכיאטרים גדלה, עקומת הגירושין במגמת עלייה, גרף הדמוגרפיה במגמת ירידה, ומתרבים האומללים הצועדים בגאווה. תהליכים אלו נובעים מכך שכאשר אישה אינה יודעת את נפשה, גם האיש שחי איתה מבולבל ומטושטש בזהותו ותפקידו

בתרבות הכללית קיים בלבול ביחס למבנה סולם הערכים - אלו ערכים חשובים, אלו פחות ואלו כלל לא. בעקבות כך נוצר בלבול בשאלה מהי הדרך האמתית שבעזרתה מגיעים להכרת כבודה האמתי של האישה.

לעם ישראל יש מסר לכל העולם התרבותי: כבודה האמתי של האישה יבוא מתוך הכרת ערכה העליון בתור 'אם בישראל'. אסור שערך זה יטושטש אצלנו. יחד עם ערך זה יש להשיב למקומה העליון את ערכה של הנפשיות הנשית, שבלעדיה לא יכולה לקום תורה בישראל. לא יתכן שנגנון את הפלח המגדרי שזה כשרונו, בכך שנפקיר אותו

אין ספק שלהיות רופא, חוקר, מרצה, קצין או פוליטיקאי זה דבר חשוב, ולהיות רב זה עוד יותר חשוב, אך ביהדות תפקיד האימהות חשוב לכל הפחות באותה רמה של כל אחד מהתפקידים החשובים האחרים, ואולי אף ברמה ששווה לכולם ביחד. אבל בחברה שטופת-מוח, מושפעת ונוטה לתרבות המערבית (דבר זה אינו מתרחש אך ורק בחברה החילונית, אלא זהו תהליך העובר גם על חלקים נרחבים של החברה הדתית) - אף אחד לא צועק שהמלך עירום!

על זה לא נפסיק להתריע, ואת האמת הזו לא נפסיק לומר - הכיוון שאליו מדרדרת אותנו הרוח התרבותית הזו, הוא לא כיוון יהודי ולא אנושי! לא ייתכן שהאישה נבראה על מנת לחדול מלהופיע את הנפש הנשית שלה. אישה זה לא תפקיד נלוז. אם היינו חיים בצורה תורנית כראוי וכנדרש מיהודים, אזי הצדדים הנשיים היו נערצים בעינינו עוד יותר מהתפקידים הגבריים - "יכבדנה יותר מגופו" (רמב"ם).

כתבה לי אישה חכמה: המצב בפועל הוא שהחברה מפגינה הערכה והוקרה בעיקר לתפקידים הגבריים - לתלמיד-חכמים, לאנשי הצבא, למנהיגים ולכל פורצי הדרך בתחומים האקדמאיים השונים. ומהו היחס הקיים לתפקודי האישה? תחושת האישה היא ש"אף אחד לא יציין אותי על ילדיי המקסימים כפי שיציינו את אישי על הישגיו האקדמאיים או התורניים.

בבית. ואם שניהם מבולבלים ביחס לתכונת נפשם, זה פוגע בסיכויים שילדיהם יהיו בריאים ונורמליים נפשית. וכך מונחלת בעיה לדורות הבאים, שמן הסתם ילכו ויעצימו אותה...

כאשר האדם הפרטי אינו מוצא את עצמו, החברה לא מוצאת את עצמה, האומה לא מוצאת את עצמה, והאנושות כולה הולכת ומאבדת את וודאותה בזהותה. וכאשר לא טוב לאדם, הוא אינו ממחר ליטול את האשמה בכך על עצמו, אלא מאשים במצבו את כל מי שסביבו. וכשם שנטטייה זו נוהגת באדם הפרטי, כך היא נוהגת בעולם, בחברה הכללית, בתרבות העמים והמדינות. כך המתח וחוסר האיזון הנפשי הכללי הולכים וגדלים.

אילו הייתה האישה שומרת על אישיותה העדינה והשקטה ועל התום שלה, החברה כולה הייתה סובלת פחות ממתח ומאלימות, ומתקדמת לעבר הרגעה כללית, סולידיות ובריאות בחיי המשפחה.

אישה החיה בצל תרבות שאינה מייחסת ערך לאופי הנשי, וקוראת לה לפתח את הצדדים הגבריים שבאישיותה, כדי שתוכל גם היא 'לעשות כסף' ו'קריירה', ובכך להיות מכובדת ומקובלת ולתפוס מקום בחברה, - כיצד תתייחס אישה כזו להקמת משפחה והולדת ילדים? מדוע שלא תוותר עליהם למען הדברים ה'חשובים'? זו פגיעה אכזרית בטבעה של האישה. זהו הזלזול המהותי בה.

משהו מאוד יסודי אינו בריא בנפשה.

אם מה שישמח אישה מסוימת זה להיות טייסת - שתהיה טייסת. אבל עליה להבין שלא זה הדבר שיגרום לה להיות 'משהו'. **אבל להיות אמא - זה מה שיגרום לה להיות 'משהו'!** בחברה שפויה הסתכלות כזו היא המובנת מאליה. אך במציאות הנוכחית יכולה לשבת אם ולשמוח עם בעלה וילדיה המקסימים, אך יחד עם זאת היא מרגישה שאין לה ערך אמתי בחיים. זה מצב שאסור שיהיה! האישה צריכה להרגיש שהיא 'מלכת הבית', 'היהלום שבכתר' החיים שלנו - רק הסתכלות כזו מעידה שסולם הערכים של החברה הוא נכון. מתוך הסתכלות כזו, אם יש לה כישרונות נוספים, ורוצה היא לצאת ולהוציא אותם אל הפועל בעבודה - שתצא. אבל אין ליצור אוירה חגיגית מיוחדת סביב בחירה כזו, ולא לחנך בנות ללכת דווקא בכיוון כזה. חינוך בדרך כזו מסיט את התרבות ואת החברה מאופיין העצמי, ומבלבל את סולם הערכים. כאשר סולם הערכים בנוי בצורה נכונה, אזי באופן טבעי רוב הנשים לא תמשכנה למגמה כזו, כיוון שמבחינה סטטיסטית אמתית, רוב הנשים בטבען לא באמת שייכות לזה. עלינו להאמין ביושר שבטבע. הטבע הוא אלוקי. הקב"ה ברא אותו, ואסור לנו להתנכר אליו.

משדרים לנו, הנשים, תחושה של פחיתות-ערך ביחס לתפקידנו כאימהות, כמחנכות וכיוצקות את בסיס הבית הרוחני. אם היינו מרגישות שמוקירים ומעריכים אותנו על ההצלחה בתפקידינו הנשיים, כפי שמוקירים את הגברים המצליחים להגיע להישגים בתחומיהם האופייניים, אולי לא היינו מרגישות צורך לצאת החוצה ולנסות להוכיח את עצמנו בחברה בתפקידים הגבריים".

איננו דנים כאן כלל בשאלה מה אישה צריכה לעשות בחיים, כל מה שאנו מנסים להסביר כאן הוא מהם **הערכים** העיקריים שעלינו להעריך, כיוון שהשיבוש פה הינו סולם הערכים הלקוי שלנו. אנו מכירים מצבים רבים בהם בחורה רוצה בעיקר להצליח להיות אמא טובה ולנהל חיים שקטים, אבל ההורים והחברה סביבה משדרים לה: 'תהיי אמא, אבל חוץ מזה את צריכה להיות עוד משהו, אחרת את לא שווה כלום'. מדוע ללחוץ עליה להיות משהו אחר, תוך שכנוע שרק כך היא תרגיש שהיא 'משהו'? מדוע להיות אמא זה לא ה'משהו' הכי גדול שיכול להיות? בחורה שמרגישה שלהיות אמא זה הדבר הכי גדול שיכול להיות - זוהי הנורמליות והשפיות האמתית! מי שחושבת שיש משהו יותר חשוב מאשר להיות אמא -

**יב. סוף דבר**

נמצאים אנו באמצעו של תהליך הופעת מלוא שיעור קומתנו, שבהכרח לבסוף תופיע. אמנם כשאנו הולכים שבי אחרי הרוחות השפלות הללו, התוצאות אינן טובות. אנשי תורה, אמונה וקודש, ומערכות החינוך כולן ובעיקר התורניות, קרואים לעמוד בפרץ, לסמן ולסלול את דרך הרוח האמתית והטהורה.

מי שאמור לתת דין-וחשבון בסוגית "מעמדה של האישה", זו איננה היהדות, ובוודאי שלא בפני תרבות המערב. היעלה על הדעת שהיהדות נאמנת המסורת, תעמוד לתת הצדקה לעמדתה ביחס למקומה של האישה בפני נציגי תרבות היושבת על ערמות של גוויות נפשיות ורוחניות (וגם ממשיות) של נשים?! האם אנחנו צריכים להתנצל על עמדתנו, ולומר שאיננה מזלזלת באישה? ובפני מי? בפני התקשורת? אנו צריכים לתבוע הסברים והתנצלויות ארוכים מאוד (שאותי ואת שכמותי לעולם לא ישכנעו ולא ירצו) מנאמני התרבות הכללית, על הפגיעה, הדיכוי והזלזול המוחלט שלהם במעמד האישה. אך לצערי "עולם הפוך ראיתי - עליונים למטה ותחתונים למעלה".

אין בכל הדברים האלה שום טרוניה על הנערות או על הנשים הנפלאות שלנו. אינני מדבר כנגד שום איש או אישה, ואפילו לא כנגד שום מערכת. לא הם האשמים במציאות שנוצרה. הגסות התרבותית, השואפת למחוק את הזהות הנשית, המזלזלת בכבודה של האישה, ובמיוחד בכבודה של האישה העבריה, כבודה של 'אם בישראל' - כנגדה מכוונים הדברים. אני יוצא כנגד הרוח המבלבלת את החברה, ומובילה אותה למסכנות התרבותית בה אנו מדשדשים כרגע. אני מתקומם כנגד עיוות סולם הערכים, שהינו תוצאה של דלדול רוחני, וסחף לתת-תרבות מוסרית. מתייסר אני ומתפתל מכאב ההשפלה של עמי - גורי אריה-יהודה, הראוי ומיועד להיות בגאון רוחו מושל עמים - ובפעל נתון הוא למרמס פרסותיה של תרבות המערב השוקעת. מחאתי מופנית כנגד האידיאה, ההולכת ומחוללת את המצב התרבותי הזה.

ככל שהמחאה כנגד העיוות התרבותי הזה תתפשט בחברה, כך רוח הטהרה, האמת והחיים, תשוב ותפרח. המציאות תצעד קדימה וכן י"טב. זוהי מטרתי במסגרות החינוך שבהן אני מחנך. זו מטרתי בכל מעשיי.

# שאלות ותשובות בנושא

## האם היהדות מגבילה את מקומה של האישה לבית?

עם ישראל מציין את מקומה האידיאלי של האישה - כמציאות קדושה, חשובה ואדירה, בבניין הבית, המשפחה והאומה, בכוחותיה המיוחדים, אשר אי אפשר בלעדיהם.

הבית זהו המקום האידיאלי של האישה. הבית אמור להיות מבצר של נועם, חום, שקט, אהבה ואמונה. הפונקציה הזאת מוכרחת להיות מאוישת למען בריאות חיי הפרט, המשפחה, החברה והאומה. האישה היא המוכשרת לכך באופן טבעי, היא 'הבית'. היא לא אמורה להתחרות בגבר, ולהוכיח שכל מה שהוא יכול לעשות היא יכולה לא פחות, כדי שכך תהיה גם היא מוערכת.

האשה נערצת בישראל בזכות נשיותה - בזכות התום, העדינות, החום, האהבה, השקט והחריצות שבהם היא משמרת ומטפחת את הבית. בזכות היותה אמה טובה, מלאה אכפתיות, מסורה עד אין קץ לילדיה. מכח אמונתה שילדים זה הדבר הכי נפלא ורצוי שיש במציאותה. מציאות זו מכובדת והרבה יותר נעלה מכל תואר, מכל קריירה, מכל מה שתוכל להשיג באמצעות אימוץ ופיתוח צדדי נפשה ורוחה הגבריים.

ההישגים הגבריים הינם חשובים, מאוד חשובים, אך את נשמות ילדי ישראל מביאים ומפתחים לפריחתן המלאה באמצעות הבית - זה המקום העיקרי, וצריכה לאישי את התפקיד הקדוש הזה אמא טובה, אמא יהודייה - 'יידישע מאמע' (מושג אותו כל האנושות מכירה רק אצלנו).

זו דמות נפלאה שאינה קיימת בשום תרבות אחרת. דמות זו אינה מופיעה בבית בשעה שש בערב, ונותנת הוראות לאבא לרוחץ את הילדים, כדי שנוכל להשכיב אותם לישון לאחר שקיבלנו אותם מהמעון. דמות זו מגויסת, מבחינה נפשית, באופן טוטאלי למען הילדים שלה. התכונות הנפשיות האלה הן נשיות ביסודן.

כאשר האישה היא כזאת, כי כך היא חשה, שאמנם זה הדבר החשוב לה ביותר בחיים, אזי כאשר נשמרת הוראת הרמב"ם: "יאהבנה כגופו", "יכבדנה יותר מגופו" - היא ודאי גם חשה את עצמה כאישיות מכובדת ואף נערצת.



## האם נכון כי השאיפה הגבוהה ביותר של הגבר היא גם-כן להיות 'אב בישראל'?

לא. האב איננו עיקר הבית. יש לאב הרבה משימות אחרות, חשובות לא פחות - לפתח את התרבות ואת המוסר, לכבוש את הפסגות הגבוהות של המדע, לנהל חברה, מדינה ומשפט. את כל זה הוא עושה בשביל הערך החשוב ביותר, שאליו הכל מתכנס - מימוש סגולות החיים של עם ישראל בכל עוצמתו.

אך מטרה זו תוכל לצאת אל הפועל רק באמצעות נפשות בריאות, שיופיעו בישראל כאשר יתפתחו ילדים מתוך ילדות בריאה ושמחה, מלאת חום, אמון ואהבה. המוכשרת, באופן טבעי לגידול ילדים, בעיקר בגיל הרך, זו האם.

אין הכוונה שאין לבעל תפקיד בגידול הילדים. ודאי שעליו לעזור לאשתו בכל מה שצריך, אבל, לא הוא זה שאמור להניק. התופעה הזו, בה 'מניקים' את התינוק בעזרת 'מטרנה', כי האישה קיבלה רק שלושה חודשים וחצי של חופש, שאחריהם היא צריכה לחזור לעבודה, ולכן צריך לגמול אותנו מהר - אינה בריאה, אינה נורמאלית, ובשום פנים ואופן לא אידיאלית. אמא בריאה בנפשה לא רוצה את זה, והתינוק ודאי שלא רוצה את זה.

עם כל הכבוד למטרנה, לבקבוק ולסבתא - לאמא אין תחליף! ואמא זה לא מפגש של שלושה חודשים וחצי, ומכאן ואילך רק משעה ארבע אחה"צ במקרה הטוב, או משעה חמש אחה"צ כי נתקעה בפקק. אמא צריכה להיות אמא. וכשילד אין אמא בגיל אפס יהיו לזה השלכות כשהוא יהיה בן 18 או בן 48. רמת האמון שלו בחיים, בטוב, באלוקים, בזה שיש מישהו שעוטף אותו תמיד והוא למענו, תלויה בשאלה האם נתנו לו לצרוח אל תוך האפילה בלילה, כי 'יש לימודים', 'יש עבודה', והאמא מותשת מכל אלה, ו'אינה מוכנה לעבור לילה נוסף כזה'. לכן פיתחו תרגילים שנועדו לגמול ילדים מלצרוח בלילה (דוגמא לכך בספר 'ילדים - האתגר' מאת רודולף דרייקורס).

אבל באמת, בתפקוד הביתי הטוב מתרחש תהליך יצירה וגיבוש של נפש הילדים. והילדים האלה יהיו לבסוף הגברים והנשים שבכוחם יתגלו סגולות האומה ויתעלו הדורות הבאים. באיזה אופן אתה 'לש' את הנשמות האלה? האם מישהו מדבר על זה? למישהו אכפת מזה?

כל ההישגים החשובים באמת של הגברים, מותנים בתשתית ביתית זו, שתצמיח את נפשו הבריאה של הילד.

## אישה לא יכולה להיות מנכ"לית?

הנושא שלנו הוא לא היכולת. מעולם לא חסמה היהדות את האישה. כל אחת יכולה לעשות מה שהיא רוצה. אדרבה, אם היא מוכשרת, ש'תלך על זה'.

השאלה היא אחרת: מהי הדמות העליונה שאנחנו מציבים לנגד עינינו כדמות נערצת, אותה אנו שואפים שבנותינו יממשו, כדי להוציא אל הפועל את הכישרון האלוקי המופלא הקיים באישיותן? האם דמות-העל הנערצת, הנשית, היא המנכ"לית? האם הדמות העליונה בחיינו זו דבורה הנביאה? דבורה כמובן אינה דמות שלילית, חלילה, והיא אמנם אישיות נערצת, אך לא בתור הדמות הנשית האידיאלית.

הדמות הנשית האולטימטיבית, כך אומרת דבורה עצמה - היא האם. 'אם' בתרבותנו היא מושג מאוד נערץ. תפקיד האם אינו תפקיד קל, ולרוב גברים אינם יכולים לבצע אותו באותה רמה שיש ביכולתה של האישה לטפל בילדים ברוך ובסבלנות, בהענקת חום ושקט, ובתחושה שאנחנו איתם כל הזמן.

עבור התפקיד הגדול הזה, שהמציאות לא יכולה להסתדר ולפרוח בבריאות בלעדיו, חנן הקב"ה את האישה בכשרון הנשי. זה מה שאנחנו צריכים להציב בפני כל בת כדמות העליונה - "קמו בניה ויאשרוה, בעלה ויהללה". אלו הן הדמויות שאנו מעריצים באמת. היכולת לבנות בית בישראל - ו"חכמת נשים בנתה ביתה". חום, רוך ואינטליגנציה נשית, הבונה זוגיות יפה. את אלה אנחנו מעריצים. בלי זה אנחנו לא יכולים להתקיים ולהשיג את מטרתנו האלוקיות - האישיות, החברתיות והלאומיות.

מנכ"לית זקוקה לפיתוח צדדים גבריים באישיותה. באופן תיאורטי וגם מעשי - היא יכולה. גם האיש יכול למלא תפקיד של גננת ילדים. השאלה העקרונית היא האם זהו תפקיד שבמהותו ובדרישותיו הינו תפקיד 'גברי' או 'נשי'. זה לא מקרי שרוב המנהלים הינם מנכ"לים ולא מנכ"ליות. לא שאין בכלל מנכ"ליות - דווקא יש. הן מסוגלות לכך. אך האישה לא מבטאת את הכישרון הנשי שלה בתפקיד מסוג זה. לא מתגלה פה עדינות, אצילות נפש, רוך, שקט, חום, חיים. לא מתגלה פה עיקרה של האינטליגנציה הנשית.

האסרטיביות איננה מתכונתיה האופייניות של האישה. זוהי תכונה גברית ביסודה, ומכל מקום אישה יכולה להיות אסרטיבית במצבים מסוימים. בדיוק כפי שעדינות זו תכונה נשית במהותה ומכל מקום גברים יכולים להיות עדינים, וגם ראוי שיהיו. מכל מקום, יש לשים-לב שכאשר אתה מחנך את האישה להיות אסרטיבית, מנהלת, להיות 'פושֶׁרִית', אתה לא מפתח את הצד הנשי שבה. אתה כן מפתח צדדים אחרים באישיותה. אמנם ישנן בנות שזה טבעי להן - דבורה הייתה אסרטיבית, עם היפרטרופיה (גדילת יתר) של הצד הגברי שבה. אם בת היא כזאת בטבעה - זה בסדר גמור. אך ברגע שאנחנו הופכים את דמות המנכ"לית לדמות הנערצת על הבת - בזאת נשבינו ברוח תרבות המערב.

## האם נשים צריכות ללמוד גמרא?

ככלל, לימוד גמרא לא מתאים למבנה נפשן הייחודי של הנשים. אמנם בהיסטוריה שלנו היו ברוריה, ודבורה (וכי תעלה על דעתך שדבורה יכלה להיות שופטת בישראל בלי לשלוט בצורה מוחלטת בכל התורה שבע"פ?!), ועוד כמה תלמידות חכמות למדניות בגמרא: בתו של ר' שמואל אבן חופני; בתו של רש"י שהייתה עומדת מאחורי הפרגוד וחזרת עם הבחורים על השיעורים שאביה היה מעביר; הרבנית ששון מבגדד-לונדון, ממשפחת העשירים הידועה, שהייתה מתכתבת עם הרב הרצוג בלמדנות.

אבל באופן כללי, אין אצל נשים נטייה ללימוד זה, הוא אינו מתאים להן. לכן הסטטיסטיקה מצביעה על-כך שרובן לא רוצות את זה. והיה ויש למישהי נטייה - היא יכולה ללמוד, כיוון שבעם ישראל מעולם לא נחסמה דרכה של האישה. אם רוצים להקים בית מדרש, בו ילמדו הבנות גמרא - אני בעד. כיוון שמתקיימת בנו ברכת ד', ועם ישראל, ב"ה, הולך ומתרבה, וממילא כמות ה'יוצאות מן הכלל' מתרבה גם היא. יתכן ובסוף תמצאנה חמישים בנות שבאמת רוצות ללמוד גמרא, ואם-כן, צריך להקים להן בית מדרש. אבל למה הבת מרגישה שרק אם היא למדנית בגמרא זה סימן לכך שהיא חשובה? במה זה עושה אותה יותר חשובה? ההרגשה 'שרק כך אני שווה, שרק בזכות זה שמים לב אלי, שגם לזה אני מסוגלת' - זוהי אומללות, מסכנות, אלו רגשי נחיתות. למה להוסיף עוד 'יוצאות מן הכלל', רק כדי שהן ירגישו שהן 'משהו' בכלל? כנגד זה אני מתריע!

הראי"ה קוק זצ"ל מרחיב ומסביר במספר מקומות (עין איה ברכות ב פרק ז, סעיף מו-מז; שבת א פרק ב, סעיף רנה; אגרות הראיה ב אגרת תסז), שאין בעיה בלימוד תורה לנשים, בתנאי שהן צריכות ורוצות ללמוד. אך בעיה חמורה היא קיומו של מקום, בו ישנה אווירה היוצרת אצל הנשים תחושה של אחריות תובענית ללמוד תורה, גם כשאין זה נובע מרצונן החופשי. אווירה כזו "מסירה מהן את השקט הטבעי הפנימי שלהן, ומזיקה יותר ממה שתוכל להועיל..."

הבעיה איננה רק של הבנות עצמן, זו בעיה של החברה, של התרבות, של ההורים ושל הבעלים של אותן בנות. בחברה שלא יודעת להעריך מה באמת חשוב, האישה מרגישה שבמקומה הטבעי היא לא מספיק חשובה, ולכן היא מחפשת כל מיני דרכים חלופיות לשנות זאת. גם אם הגברים היו נתונים כל הזמן בתחושה שהם לא חשובים, הם היו עושים כל מיני פעולות מופרעות לשנות זאת. סולם הערכים המשובש הזה הולך ויוצר אטמוספירה מזיקה, אליה הולכות הבנות ונשאבות.

במאמר זה מברר הרב יוסף קלנר את עניינה של הנשיות בישראל.  
במאמר שלפניכם הולכת ומתבררת דמות ה'אם' כדמות  
האידיאלית העליונה, אשר לאורה עלינו לחנך את בנותינו, ומתוך  
כך לבנות בתים נאמנים בישראל.

המאמר עוסק בבלבול המצוי כיום בחברה ביחס לערכה של  
הנשיות ותפקידה של האישה, בלבול המוביל ליחס משפיל  
לדמותה ולטשטוש זהותה הנשית.

מתוך הדברים עולה הקריאה לתרבות הישראלית, לחזור ולהוביל  
את האנושות, לשוב אל ערכה האמתית והאותנטי של הנשיות,  
ולהציב כמופת את דמותה העליונה של ה'אם בְּיִשְׂרָאֵל'.



החבורת יוצאת לאור ע"י מכון "בּוֹאֵי הָרוּחַ"  
Boiharuach1@gmail.com | 055-6884537